

خلاصه دیدگاه دکتر گلشنی و خاکبان در باره

بومی سازی علوم انسانی

منبع : شبکه ۴: برنامه زاویه : ۹۵/۵/۱

<p>خلاصه دیدگاه دکتر گلشنی</p>
<p>مجری: جناب آقای دکتر گلشنی تلقی شما از بومی سازی چیست؟</p>
<p>گلشنی: در باره بومی سازی سه دیدگاه قابل طرح است:</p> <p>(۱) عده ای مخالف بومی سازی هستند و معتقدند هر آنچه در جهان به نام علم تولید شده و می شود باید درست گرفت و استفاده کرد و نیازی به بومی سازی نیست.</p> <p>(۲) عده ای هم اساساً با آنچه در غرب تولید شده مخالفند و معتقدند همه چیز را باید از نو ساخت.</p> <p>(۳) عده ای هم معتقدند علم دو بعد نظری و کاربردی دارد که بعد نظری آن متأثر از جهان بینی است و بعد کاربردی آن تابع نیازهاست. لذا وقتی علمی از بوم خاصی مثل غرب وارد بوم دیگری مثل جهان اسلام می شود باید آن را به محک چارچوب خود بزنیم و بعد استفاده کنیم. مثلاً جهان بینی حاکم بر علم مدرن که سکولار است باید جای خود را به جهان بینی اسلامی بدهد. و در بعد کاربرد هم باید آن را هماهنگ و متناسب با نیازها و مقتضیات خود کنیم. از آنجا که در علوم انسانی مفروضات متافیزیکی اش بیشتر است لذا بیش از سایر علوم نیاز به بومی سازی دارد.</p>
<p>مجری: آقای دکتر تلقی شما از بومی سازی چیست؟</p>
<p>خاکبان: قبل از پاسخ به پرسش شما لازمست بر این نکته تأکید کنم که «بومی سازی علم، عموماً، و بومی سازی علوم انسانی»، خصوصاً، یک بحث بسیار دقیق و پیچیده و مهم و حساس و ذوابعاد است و هر بعد نیز دارای لایه های گوناگون خاص خود می باشد. و ارتباط تنگاتنگی با نوع تفکر و سبک زندگی و جامعه سازی و تمدن سازی ملل و جوامع گوناگون دارد. لذا حق چنین بحث درازدامن و ذوابعاد و عمیقی در قالب یک یا دو جلسه ادا نمی شود.</p> <p>اما پاسخ اجمالی پرسش شما مبنی بر «معناشناسی بومی سازی علم»: بومی سازی معانی گوناگون دارد که در این برنامه صرفاً به بخشی از یکی از معانی آن می پردازم:</p>
<p>بخش اول معنای اول بومی سازی علم (بوم نیازها و مسایل و مشکلات)</p>
<p>به گمان بنده اگر با معنای علم و کم و کیف تولید و تولد آن به صورت درست و دقیق آشنا شویم یکی از ابعاد معنای بومی سازی و ضرورت آن بخوبی مشخص و مفهوم خواهد شد.</p> <p>نکته بسیار مهم نخست اینکه: علم در خلاء تولید نمی شود. علم در یک فضا و بستر و شرایط خاص تولید می شود. علم در مرحله تولید و تولد هماهنگ و متناسب با فضای فکری و روحی و نیازها و مسایل و مشکلات و مقتضیات بوم خاص خود است. پس: علم اساساً و ذاتاً بومزاد و بومی است؛ لذا وقتی هم که می خواهد وارد یک بوم</p>

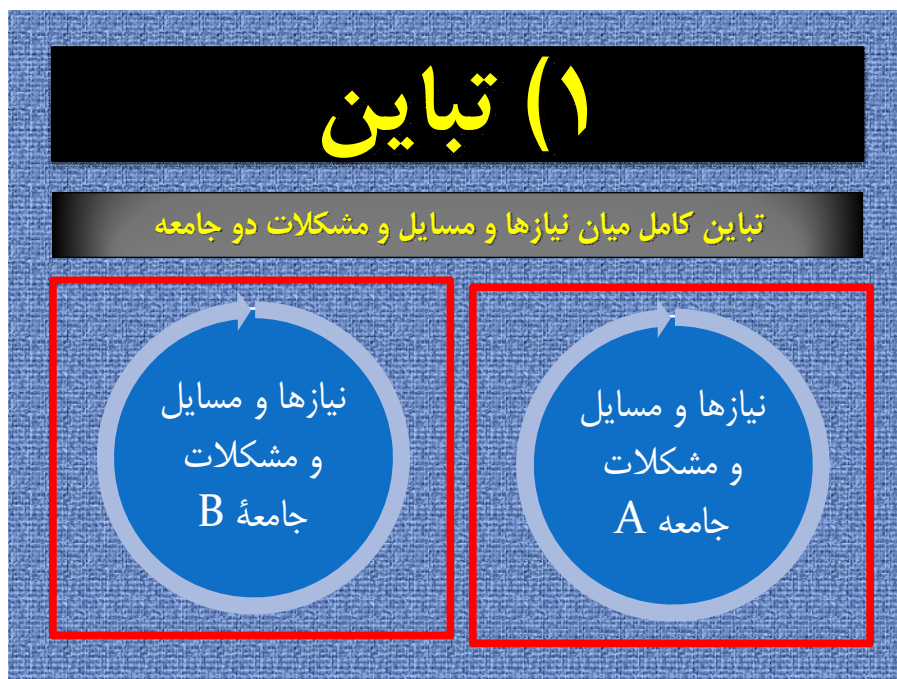
جدید بشود؛ حتماً باید بومی شود.

توضیح اینکه: «علم دارای سه رکن اصلی و چند رکن فرعی است. ارکان اصلی علم عبارتند از: «سؤال» و «جواب» و «دلیل». برای آنکه به درک دقیق‌تر و عمیق‌تری از علم برسیم لازمست تأملی نیز در خاستگاه رکن نخست علم، یعنی «سؤال» یا «پرسش» داشته باشیم. چرا برای بشر «سؤال» یا «پرسش» مطرح می‌شود؟ «سؤال» یا «پرسش» سه خاستگاه دارد: «کنجکاوی»، «نیاز» و «مشکل یا Problem».

اکنون، فارغ از مقوله «کنجکاوی»، این پرسش قابل طرح است که آیا «نیازها» و «مشکلات» همه جوامع یکسان است؟ در پاسخ باید گفت: یک سلسله از نیازها و مشکلات در همه جوامع یکسان و مشابه است و ربطی به این بوم یا آن بوم ندارد؛ مثل نیازهای فیزیولوژیک. اما برخی نیازها و مشکلات وجود دارد که خاص و ویژه است و نیاز همه انسانها و جوامع نیست. به عنوان مثال: جامعه‌ای را در نظر بگیرید که کاملاً ساده و طبیعی یا پیشاصنعتی است و هنوز وارد عصر صنعت نشده؛ آیا نیازها و مشکلات این جامعه مانند نیازها و مشکلات یک جامعه کاملاً صنعتی یا فراصنعتی است؟ بی‌شک چنین نیست.

حال، آیا درست است که مسئولان و متولیان آن جامعه پیشاصنعتی آنچه را که به نام علم در یک جامعه پساصنعتی تولید شده، بدون نقد و بررسی، وارد نظام رسمی علمی تربیتی خود کنند؟! بی‌شک درست نیست. زیرا: بخشی از آموزه‌های آن بسته معرفتی اصلاً و اساساً ربطی به نیازها و مسایل و مشکلات جامعه میزبان ندارد. در اینجا است که بحث بومی‌سازی به تناسب هندسه یا شبکه نیازها و مسایل و مشکلات یک جامعه ضرورت پیدا می‌کند.

به عبارت دقیق‌تر و فنی‌تر: رابطه و نسبت میان «هندسه یا شبکه نیازها و مسایل و مشکلات» دو جامعه متفاوت از میان روابط چهارگانه‌ای که در منطق وجود دارد «عام و خاص من وجه» است نه «تساوی» یا «تباين» یا «عام و خاص مطلق»:

۲) تساوی : هماهنگی کامل میان نیازها و مسایل و مشکلات دو جامعه

۳) عام و خاص مطلق

۴) عام و خاص من وجه

پس: «علم» ذاتاً «بومزاد» و «بومی» است؛ لذا وقتی می‌خواهد به عنوان میهمان وارد یک بوم دیگر شود؛ حتماً باید از فیلتر «هندسه و شبکه‌ی نیازها و مسایل و مشکلات جامعه‌ی میزبان» عبور کند؛ تا متناسب و هماهنگ با آن شود؛ در غیر این صورت، ممکن است بجای مفید و درمانگر بودن، مضر و آسیب‌زا بشود.

ادامه دارد

ادامه گفتگو

چهارشنبه (۶ مرداد ۹۵) ساعت ۲۱ از شبکه ۴ سیما، برنامه زاویه